

Mentorálási protokoll a Szilády Áron Református Gimnáziumban

1

A jó gyakorlat megosztása a Szilády Áron Református Gimnázium és Kollégium igazgatójának jóváhagyásával történik, a református intézmények szabadon felhasználhatják azt. Az összefoglalót készítette: Nagy-Czirok Lászlóné intézményfejlesztési szaktanácsadó

Kiskunhalas, 2021. április 15.

Az egyéni fejlesztés folyamatát segítő, koordináló mentor feladatait tartalmazza a **Protokoll** leírása, melyet a gimnázium vezetésével és pedagógustársakkal történt megbeszéléseink alapján összeállítottam. **Javaslatokat fogalmaztunk meg a nevelőtestület számára.**

1. Első lépésként lehet a mentorálásra kiválasztott tanulók közül azokkal megvalósítani egy pilot programot, akik valamelyik tanárukkal szívesen működnek együtt egy fejlesztőprogramban. Megszólítjuk a tanárokat, és kérjük, a kiválasztott tanulóval együtt kerüljenek az adatbázisunkba.

(Ezt tettük a Sziládyban. A jelentkezett tanárokkal folytattunk egy szakmai előkészítő beszélgetést, és adtunk nekik szakirodalmat ebben a témában. Döntöttünk arról, milyen szempont szerint válasszunk mentorálásra tanulókat. Bekerültek tehetségigéretnek tekinthetők, köztük alulteljesítők, valamint az országos kompetenciamérésen az elvárt képességszinthez képest gyengébbem teljesítők, és olyanok is, akiknek nem kognitív területen indokolja ezt az élethelyzete. Javasoltuk, hogy ha a tehetseg.hu oldalon van éppen elérhető ingyenes (vagy nem ingyenes) FAT vagy PAT képzés, akkor arra jelentkezzen közülük, aki szívesen teszi, és továbbadja a tanultakat.)

2. Kezdenek hozzá a mentoráláshoz.

a) Készítsenek fejlesztőprogramot a tanulóval. Minta erre a mellékletben, meríthetnek belőle ötleteket.

Ennek részeként írjanak róla bemutatást.

Határozzák meg vele együtt a kitűzött célokat (erős és gyenge oldalra is, valamint társas kapcsolatokra és lazító tevékenységekre irányulókat is; más szempontból: tanulásra,

motivációra, viselkedésre; rövid-és hosszútávúakat is, határidőket vagy mérföldköveket megjelölve...) Szülőket is érdemes bevonni.

Válasszanak alkalmazni tervezett pedagógiai és pszichológiai módszereket.

Keressenek az egyes fejlesztési tartalmakban (gazdagítás, differenciálás, tanácsadás) segítő szakembereket.

b) Monitorozzák a folyamatot (hogyan halad a kognitív fejlesztés (indikátorok lehetnek a jegyek, osztályzatok, OKM teljesítmény, versenyek eredményei, tanártársak visszajelzései), hogyan alakul a motiváció, a tudatosság).

Kontrollál (tanulási stratégiákat, erőfelfejtést, szükség esetén újraértelmezik a feladatot, vagy akár a célokat is).

Reakciói: kognitív bírálat, érzelmi reakciók, közös értékelés. A feljegyzések kerüljenek a tanuló tehetségmappájába (elektronikus vagy papír).

Értékelés során a tanulói önértékelést is vegyék figyelembe.

c) Félévente számoljanak be a mentorálást végző tanárok közül néhányan, ezzel másoknak is példát, segítséget adva, kedvet csinálva.

Ekkor bővíülhet a bevontak köre. A beszámolók során a PDCA ciklust követve a módosítási javaslatokat is beszéljük meg.

3. A mentorálás folyamat szoros kapcsolatban van a kompetenciafejlesztés folyamatával, ami mellé korábban Kompetencia munkaközösséget szervezett a gimnázium. A munkaközösség vezetője kiosztotta az osztályfőnököknek a tanulók mérési azonosítóit, s az osztályfőnököktől összegyűjti a fejlesztésre, illetve a mentorálásra javasolt tanulók nevét. Egy excel táblázat lapjain osztályonként megjelennek a nevek, matematika és szövegértés OKM pontszámokkal együtt, s ez a nevelőtestület minden tagja számára elérhető. Ebbe a táblázatba írják bele a nevüket a mentorok, egyeztetések után. A mentor feladata nem feltétlenül a fejlesztés, hanem annak koordinálása, követése. Az adott kompetencia-területen első sorban a matematika és a magyar szakos tanár gondoskodik fejlesztő feladatokról, de minden egyéb szakos használja ezt az adatbázist a differenciált foglalkoztatás tervezésekor.

4. Ha a folyamat beágyazódott az iskola működésébe, akkor az eredményesség működését követő folyamat- és eredményindikátorok meghatározása, trendelemzés, bevélszvizsgálat lehetnek a következő lépések.

Várható nehézségek a bevezetéskor: Amikor átadtam a SZTE JGYPK nemkognitív jellemzők felmérését szolgáló kérdőíveket, akkor többen aggodalmukat fejezték ki, hogy nem rendelkeznek pszichológus végzettséggel. Megbeszéltük, hogy nem tesztek kaptak, ezekkel a kérdőívekkel csak a személyiség megismerését, a célok azonosítását segítjük. A SZTE tájékoztatója is tartalmazza, hogy nem igényelnek mást, mint pedagógus végzettséget. Így már többen elkezdtek a használatukat, és szemléletük alakul abba az irányba, hogy a mentorálás nem korrepetálást jelent, és nem is egyéni fejlesztési terv készítését.

Melléklet: Egyéni fejlesztőprogram: XY 8.... osztály

Összeállította: Nagy-Czirok Lászlóné, a Szilády Áron Református Gimnázium matematika-fizika szakos tanára Kiskunhalason, 2021. január 27-én.

A fejlesztés XY 8. osztályos gimnazista diákra irányul, és fél tanévre szól. Őt 2019. szeptembere óta tanítom fizikából. Azóta tartozik a Református Pedagógiai Intézet Értéktermő fizika tehetségszűkítésébe is. Bekerülés oka: Alulteljesítő tehetségigéretnek tartom.

A program fejezetei:

- I. A program alanyának bemutatása (jellemzés)
- II. Kitűzött célok (erős és gyenge oldalra, valamint társas kapcsolatokra és lazító tevékenységekre irányuló)
- III. Alkalmazni tervezett pedagógiai és pszichológiai módszerek
- IV. Az egyes fejlesztési tartalmakban segítő szakemberek
- V. Együttműködések (szakemberek között, mentor és szülők között)
- VI. A mentor szerepe az egyéni fejlesztés megvalósításában

I. Jellemzés, képességprofil

Nemkognitív jellemzők

A Czeiczell-modell elemei közül a *kreativitást* érzem leghangsúlyosabbnak a tanuló megfigyelése, tanórai megnyilvánulásai alapján, valamint az *általános értelmi képességeket* (az OKM pl. 6. osztályos pontszámai alátámasztják). Feladatértési képességének magas szintjéről hamar meggyőződtem, problémahelyzetekben konstruktívan viszonyul. Probléma: *Speciális adottságainak azonosítását lassúvá teszi, hogy a kitartást igénylő feladatok megoldása során az elmélyült munkát ritkán alkalmazza, így produktumai alapján felszínesen lehet megítélni.*

A diák megismeréséhez a megfigyelésen és a beszélgetésen kívül személyiség megismerésére szolgáló kérdőíveket is alkalmaztam.

1. **Motivációs kérdőívvel** (Dr. Balogh László (2016): Az egyéni tehetségfejlesztő programok alapjai, Didakt Kiadó, Debrecen, 10. melléklet) feltártuk ezt a területet osztályfőnökével, az egész osztályban. A diák eredménye:

a) KÖVETŐ (affektív/szociális) dimenzió	55
– melegség (M1): a gondoskodás, az érzelmi melegség szükséglete	21
– identifikáció (M2): elfogadottság szükséglete, főleg a nevelők részéről	15
– affiliáció (M3): az odatartozás szükséglete, főleg egykorúakhoz	19
b) ÉRDEKLŐDŐ (kognitív/aktivitási) dimenzió	49
– independencia (M4): a saját út követésének a szükséglete	23

– kompetencia (M5): a tudásszerzés szükséglete	11
– érdeklődés (M6): a kellemes közös aktivitás szükséglete	15
c) TELJESÍTŐ (morális/önintegratív) dimenzió	54
– lelkiismeret (M7): bizalom, értékelés szükséglete, önértékelés	19
– rendszükséglet (M8): az értékek követésének a szükséglete	14
– felelősség (M9): önintegráció, morális személyiség és magatartás szükséglete	21

A kiegészítő presszióérzés (M10) annak az érzése, hogy a nevelők megértés nélkül és teljesíthetetlenül sokat követelnek. Nála ez csak közepesen erős, értéke: 3

A tudásszerzés szükséglete a legalacsonyabb pontszámmal bíró terület, valamint az értékek követésének és a nevelők általi elfogadásnak szükséglete. Ez okozhatja az iskolai feladatokban a kitartás alacsony szintjét is. A felelősség, valamint a lelkiismeret a legerősebb szempont, tehát önálló, általa is fontosnak tartott témájú feladatokkal, munkával érdemes megbízni.

Ebből következően *érdeklődési területeit kell feltárnom*, és fejlesztendő területként azonosítom *a tudásszerzés fontosságának belátását*. Együttműködését elértem. Kiderült e beszélgetésünk során, hogy a továbbtanulás egyáltalán nem motiválja, semmilyen elképzelése vagy vágya sincs a jövőjére vonatkozóan. Másik feladat lesz *a pedagógusokkal való kapcsolatok feltárása*, ezzel együtt az értékrend értelmezése, egyensúly az elvárt és a saját értékek között.

2. A következő kérdőívvel is gyűjtök jellemzőket XY-ról. Kíváncsi vagyok, megerősíti-e a rövid együttműködésünk alapján tapasztaltakat: A kitartása fejlesztést igényel. Ha igen, annak okát a Czeiczél modell elemei közül a *motivációhoz* kapcsolom.

Tanulási attitűd kérdőív, forrás: Dr. Balogh László (2016): Az egyéni tehetségfejlesztő programok alapjai, Didakt Kiadó, Debrecen, 11. melléklet

5-ös skálán	továbbtanulás	érdeklődés	kitartás	jegy	társ	család
<i>A diák</i>						
<i>osztály átlaga n=28 fő</i>						

Általános képességei feltárásához megnéztem a kompetenciamérésen elért eredményeit.

OKM pontszámai 6. osztály végén matematika- szövegértés:

1704 pont (4-es szint) matematikából, osztályában magasabb pontszámot csak 1 diák ért el.

1725 pont (5-ös szint) szövegértésből, osztályában magasabb pontszámot csak 4 diák ért el.

Matematikából és szövegértésből is a legjobban teljesítők közé pozicionálta magát pontszámaival országosan, iskolájában és osztályában is.

Tanórai megnyilvánulásai alapján jó kognitív készségeket, problémaérzékenységet, gyors gondolkodást, nyitottságot tapasztaltam, él a felkínált lehetőségekkel (Értéktermő szakkör fizikából és Öveges versenyre készülés), csak a feladatok határidejének tartásával és a kivitelezés igényességével van gond.

II. Kitűzött célok

Első fizika óránkon mindenkivel felírtam a tanévre szóló célját. XV ezt írta füzeté első oldalára: 5-öst szeretnék fizikából.

A **Célok feltáró kérdőív** alapján nincsenek hosszútávú céljai. Ez összhangban van azzal, hogy a Motivációs kérdőíven a „tudásszerzés szükséglete” területen érte el a legalacsonyabb pontszámot. Negyedévkor önreflexiót kértem, ami nála így hangzik: Még javítanom kell. Szükszavú, de konstruktív. Valóban nem születtek még olyan eredményei, amikre jeles értékelést kaphatna. Minden programra személyesen meg kell szólítani az adott napon.

1. **Erős oldalára** (átlagot meghaladó matematika és szövegértés képességek, magas szintű morál, lelkiismeret):

- a) **Javaslataim, amiről döntsünk: Hosszú távon segíthetnek** a versenyekre nevezések? Nyelvvizsga? Diákkutatás? (Később a Kutató Diákok Mozgalmába jelentkezés, esszé, vagy poszterpályázat; előbbi a szövegértés, utóbbi a kreativitás területre építve biztat sikerrel.)
- b) **Rövid távon** az Öveges Fizikaversenyre való felkészülés, valamint év végére az osztályzat javítása matematika (és még melyik?) tantárgyakból. Matematikából most közepes az átlaga.
- c) Fizika versenyre felkészülést vállalt, a foglalkozásokra eljárt, de önállóan nagyon kevés feladatot oldott meg. (Iskolai fordulóban 67%-ot teljesített, ezzel éppen továbbjutott, és készülünk a megyei fordulóra. Számításos feladatok, életrajz- tudománytörténet, tesztkérdések az alkalmazás szintű tudás felmérésére, majd mérések, kísérletek, bemutatások egyénileg)
- d) Értéktermő fizikaszakkörön a református feladatgyűjtemény *gondolkodtató feladatainak kipróbálásába* bevonás. Újszerű megközelítéssel segítenek felfedezni a természeti és technikai jelenségek összefüggéseit. A diák választhat, hogy a nyílt végű feladatokkal, vagy a mérésekkel, esetleg a leggyakrabban alkalmazott módon, számításos feladatokkal foglalkozik.

2. **Gyenge oldalra** (kitartás, tudásszerzés szükséglete, a kellemes közös aktivitás szükséglete, gyakorlatlanság a munkaeszközök használatában, rutin hiánya a feladatmegoldó műveletekben): Az erős oldal fejlesztését szolgáló, folyamatos tevékenykedtetés során a gyenge oldalakra is koncentrálnunk. A méréses, vagy a problémamegoldó gondolkodást fejlesztő nyílt végű feladatok végzéséhez, valamint a Diákszimpoziumi szerepléshez vezető kutatás során ösztönzöm a páros, vagy kiscsoportos munkát a „kellemes, közös aktivitás” megélése érdekében. Az ilyen típusú tevékenységek közben a tudásszerzés igényének kialakulását kívánom követni, a diákban tudatosítani és erősíteni. A méréses feladatok a munkaeszközök használatában juttatják gyakorlathoz. Ha a mérések során informatikai és technikai eszközökre is szükség van (pl. adatgyűjtő egység, input- output eszközök, szenzorok), akkor informatika

és technika szakos kollégámmal egyeztetek. Tanórájukon differenciált foglalkoztatással lehetőséget adnak a diáknak a mérések elvégzéséhez, eredményeik bemutatásához. Így nem a szabadidejéből kell elvennie az időt ezekre a feladatokra. **Matematika szakos kollégával** egyeztetünk arról, ő hogyan tudja segíteni ezt a feladatot.

3. **Társas kapcsolatokra:** Az osztályfőnökkel készített interjú szerint jó helyet foglal el a diák az osztály kapcsolati hálózatában. Feltételezése arról, hogyan látják őt társai, reális képet mutat. Értékrendjét veszélyeztető kapcsolatai nincsenek. Sportol, csapatsportban (kosárlabda), így abban a hálózatban is erősítik őt. Ez utóbbira alapozva próbálom a tanulmányi téren is segíteni abban, hogy megélje a közös tevékenység örömét. Felveszem a kapcsolatot az edzőjével, megosztom vele a fejlesztési céljainkat.

4. **Lazító tevékenységekre** irányul: Gimnáziumunkban működik túra csoport. Magam is kerékpározok, javaslok egy közös túrát olyan helyre, ahol megfigyelhetünk valamelyik kutatásához egy jelenséget. Például: Városunkhoz közel van a zsanai gáztározó, s ott fogadni is tud minket szakember, aki bemutatja az objektumot. Elmondta, hogy egyetlen hobbija van: a fémkeresés. Karácsonyra kért és kapott egy detektort, és használata során édesapjával együtt van. Másik időtöltése a számítógépes játék, erre sok időt áldoz. Ebből irányítson át időt mozgásos tevékenységekre. Ezt indokolja az is, hogy testnevelésből is közepesre áll.

III. Módszerek

Pedagógiai: versenyzési lehetőségek közül választás, a siker megélése iránti vágy felkeltése, együttműködést igénylő tanulási helyzetek teremtése, differenciálás során hozzá hasonló vagy jobb képességekkel bíró társakkal csoport alkotása, rutinok kialakítása a feladatok megoldásában. Tanácsadások és konzultációk a diáknak és a szülőknek, az őt tanító többi pedagógusnak. Az OKM írása során sikertelenül oldott feladatokkal való újbóli próbálkozást magyar és matematika tanára is segíti, ezt koordinálok mint mentor.

Pszichológiai: Motivációs valamint Célok azonosítását szolgáló tesztet vettünk fel, valamint gardneri intelligencia területeket azonosítunk (nyílt végű, vagy méréses feladatok jobban érdeklők, mint a számítások? A fizikán kívüli területek közül melyekkel foglalkozik szívesen?). Ritkán elérhető **gimnáziumunkban pszichológus, keresni fogom vele a kapcsolatot.** Meg kell néznem: A **tehetségkoordinátor tesztje** mit mutat?

IV. Segítő szakemberek

1. **Gazdagítás:** A mentor mélységében, tartalomban, feldolgozási képességek és tanulási módszerek fejlesztésében segít. Mélység: A református fizika feladatgyűjteményhez kapcsolódva az őt érdeklő, az absztrakció magas szintjét igénylő feladatokat válogatunk együtt, ahhoz az elméleti alapokat segítik, többi tanárával segítünk stabilizálni. Tartalomban: gyűjtőmunkára, kis projektekre teszünk javaslatokat. Feldolgozási képességeket fejlesztünk tudástérképek szerkesztésére ösztönzéssel, modellek alkotásával. Hogy a gazdagítás minőségi legyen, ahhoz jó segítséggel szolgálnak gyűjtemény gondolkodtató, új szemléletű feladatai (a fizikában például gyakorlati tapasztalatokra épülő, azok vizsgálatára irányuló nyílt végű és

mérési feladatok szerepelnek a számításosok között- produktív, komplex, problémamegoldó gondolkodást igénylők, így a Kaplan elvek érvényesülnek. Ebben én segítek.

A beszámoló nyelv megformálásában a **magyar szakos tanára** segíti. Társas tevékenykedtetésben az **osztályfőnöke**. Lazító programokban **testnevelője**, edzője, túravezetőnk. Informatikai alkalmazásokban az **informatika tanára**. További lehetőségek feltárásában a református szakmai szolgáltató **tehetséggondozó területi koordinátora**, aki rendszeresen látogatja gimnáziumunkat.

2. **Gyorsítás:** Nem élünk ezzel a lehetőséggel.

3. **Differenciálás:** Az informatika, a technika és a magyar órákon a fentebb említett módon és tevékenységekben. Saját fizika óráimon úgy, hogy az aktuális tananyaghoz kapcsolható mérési, vagy nyílt végű feladatokkal foglalkozhat, azok eredményét bemutathatja. Más számításos feladatokat kaphat, összetettebbeket. Mélységben és módszerekben differenciálok.

4. **Tanácsadás:** Élethelyzetek megoldásában a diáknak és szüleinek is tanácsokat adhatunk. Ebben segíthet a szakszolgálat tehetségkoordinátora és az osztályfőnök is. Ha elfogad, az segít a hatékonyságban. Ha más kollégám áll közelebb hozzá, akkor rajta keresztül segíthetek.

V. Együtműködések

Kapcsolatot tartok a diák többi tanárával, kiemelten az osztályfőnökével, valamint tehetségkoordinátorunkkal, az iskolapszichológussal, az edzővel és a szülőkkel. Arra törekszem, hogy ne csak rajtam keresztül történjen a többiek kapcsolattartása, hanem közvetlenül is, mintegy hálózatot alkotva.

Együtműködésünk területeit táblázatban jelenítem meg, a tartalmakat is beleírva.

	mentor	osztályfőnök, szaktanárok	tehetség koordinátor	szülők
mentor	-	javaslatok a tanórai differenciálásra, versenyekre, szereplésre (kutató munkájának támogatása, Sikertelenül oldott feladatok pótlása)	tervezéshez lehetőségek megismerése	fiukkal szembeni elvárásaik feltárása, tanácsadás
osztályfőnök, szaktanárok	<ul style="list-style-type: none"> ○ képességprofil elemeinek azonosítása ○ tanórai differenciálás, társas tevékenységekbe bevonás 	-	a koordinátor által végzett felmérés eredményének megbeszélése	fiukkal szembeni elvárásaik feltárása, tanácsadás

	o beszámolókat kérjenek több tantárgy óráira, szerepeljen társak előtt, készüljön társal			
tehetség koordinátor	lehetőségek feltárása, megosztása	felmérésének eredményét megosztja, értelmezi	-	tanácsadás
szülők	visszajelzések, korrekciók	visszajelzések, korrekciók		-

VI. A mentor szerepe az egyéni fejlesztés megvalósításában

Egyéni mentori foglalkozásaink között szerepelnek tehetségterületek azonosítását segítő, a fizika és matematika tantárgyhoz kapcsolható tehetségfejlesztő, valamint szabadidős lazító programok.

1. alkalom: Beszélgetés a diákkal (önjellemezés kérése kérdőívvel), a program bemutatása
2. alkalom: Beszélgetés az osztályfőnökkel (tanári jellemzés, szociometria)
3. alkalom: Kapcsolatfelvétel a szakszolgálat tehetség-koordinátorával
4. alkalom: Beszélgetés a szülőkkel
5. Versenyfeladatok, mérések, problémák kínálása, egyeztetés a vállalható feladatokról a diákkal. Attitűd kérdőívvel további szempontok feltárása.
6. alkalom: Renzulli- Hartman teszt a diákkal, célok megbeszélése erős-gyenge- társas-lazító területekre a diákkal
7. alkalom: Szakemberek összehívása a körvonalazódó célok közös áttekintése, realitásukról vélemények, majd az egyes szereplők feladatainak pontosítása a gazdagításban, a differenciálásban és a tanácsadásban. Tehetségkoordinátor, osztályfőnök, magyar szakos tanár, edző, mentor, iskolapszichológus)

A további alkalmak tervezése és szervezése dinamikusan történik.

- A tanórákon kívüli egyéni foglalkozások során tanácsadások, önszabályozó magatartás erősítése érdekében monitorozás, korrekciók közös elfogadása is történik. Célok konkretizálása, esetleg újrafogalmazása. Újabb szempontok felmerülése esetén újabb kérdőíveket alkalmazhatok, mert „a vizsgált tanulási stratégiák és motívumok a tanulmányi átlag 38%-át magyarázzák, ami azt jelenti, hogy ilyen arányban határozzák meg együttesen a tanulmányi átlag kimenetelét.” (Forrás: A tanulás önszabályozásának empirikus vizsgálata című tanulmány)
- Meghívok korábbi, sikeres tehetséggondozottakat- ha nem is diákmentorként, de olyan kortársként, aki hitelessé teszi törekvéseimet. Életmód-tanácsadásként is építke az ő hatásukra, ideértve a szabadidő eltöltését is.
- Szaktanárokkal is tervezek foglalkozásokat. A további szaktanárokat kérem a tanórákon kritikai gondolkodást igénylő feladatokkal gazdagítani, otthoni felkészülést is igénylő beszámolókat, bemutatókat kérni, hogy ez több tantárgyban jelenjen meg. Javasolom a

tanórákon a differenciált foglalkoztatást- adaptív módon, egyénhez viszonyulva (Gardneri tervezéssel, kreativitást igénylő feladatokkal, bemutatókkal).
Csoportos tanácsadásra is sor kerülhet, ahol nem közvetlenül a diák fejlődése a téma, hanem hasonló helyzetben levőkkel végzem (vagy végezzük- tehetségkoordinátorral, pszichológussal, osztályfőnökkel) a tanácsadást).

Zárásként a tanév végén:

Átfogó értékelés a szakemberekkel, valamint értékelés és önértékelés a diákkal.

A célok elérésének meghatározására a konkrét célok teljesülését vizsgáljuk (teljesült: igen/nem)

Feljegyzések a foglalkozásokról

1. alkalom:
2. alkalom:
3.

Az áttekintés segítésére

